

**VOORSTEL VOOR
HERZIENING
CRITERIA
MAATSCHAPPELIJK
VERANTWOORD
INKOPEN CATERING
RIJKSOVERHEID**

Concept

Ir. Sijas P. Akkerman
Oliithe | denktank en innovaties

Inhoud

1	Doelstelling voorstel: vernieuwen MVI-criteria catering	3
2	Werkwijze en opbouw rapport	4
3	Achtergrond: lekker, gezond en duurzaam eten op de werkplek	5
4	Aanleiding: verouderd criteriadocument MVI-catering	6
5	Meer eenduidige en doelgerichte rol overheid	7
6	Beleidskader MVI Catering	8
7	Voorstellen voor beleid vanuit de cateringsector	12
8	Beleidsdoelen vertaald naar thema's, subthema's en MVI-doelen	13
9	Aangrijpingspunten voor MVI-catering	14
10	Mogelijke systemen voor sturing en afrekenbaarheid	15
11	Uitvoerbaarheid, praktisch kader	16
12	Advies: voorstellen voor inrichten thema's	18
13	Vervolgstappen voor opstellen criteriadocument	21
14	Aanbevelingen voor succesvolle implementatie	22

1. Doelstelling voorstel: vernieuwen MVI-criteria catering

De Rijksoverheid geeft door middel van het document *Milieucriteria voor het maatschappelijk verantwoord inkopen van catering*, versie 26 januari 2016, ¹ invulling aan maatschappelijk verantwoord inkoopbeleid op het gebied van catering. De overheid zelf, marktpartijen ² en maatschappelijke organisaties beschouwen de inhoud van het document echter als verouderd.

In dit rapport doen de verantwoordelijke ministeries van Infrastructuur en Milieu (I&M), Economische Zaken (EZ), Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Buitenlandse Zaken (BuZa) daarom een voorstel voor het invoeren van nieuwe criteria voor Maatschappelijk Verantwoord Inkopen van de catering. De voorstellen uit dit rapport zullen in 2017 – na consultatie – vertaald worden naar een nieuw criteria-document *Maatschappelijk Verantwoord Inkopen Catering* van PIANOo.

Uitgangspunt van dit voorstel is dat de ministeries een nieuwe systematiek willen invoeren, zodanig dat die:

- meer in lijn is met de kabinetsreactie op het eerder genoemde WRR-advies ³;
- meerdere thema's integreert, waaronder milieu, gezondheid en sociale aspecten;
- zoveel mogelijk aandacht besteedt aan daadwerkelijke impact door SMART geformuleerde doelstellingen op te nemen ⁴;
- aanbieders meer prikkelt om ambitieus te zijn.

Om dit doel te bereiken hebben de ministeries in het directeurenoverleg (opgezet in het kader van de reactie op het WRR-rapport "Naar een voedselbeleid") een stappenplan vastgesteld:

- Stap 1 – thema's vaststellen voor de maatschappelijk verantwoorde inkoop van catering;
- Stap 2 – wijze van verantwoording bepalen;
- Stap 3 – wijze van verantwoording uitwerken en vaststellen;
- Stap 4 – niveaus vaststellen;
- Stap 5 – juridisch checken.

In dit rapport worden de stappen 1 en 2 uitgewerkt. Stap 3 wordt gedeeltelijk uitgewerkt tot een advies over de manier waarop de Rijksoverheid thema's verder kan vaststellen en verantwoorden. Dit rapport besteedt aandacht aan de stappen 4 en 5 voor zover ze in dit stadium relevant zijn voor de stappen 1 t/m 3.

1) <https://www.piano.nl/sites/default/files/documents/documents/milieucriteria-catering-jan2016.pdf>

2) Zie onder andere: <http://www.fnli.nl/wp-content/uploads/2016/01/FNLI-notitie-Duurzaam-Inkopen-voedselranken-januari-2016.pdf>

3) <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/10/30/kamerbrief-over-de-voedselagenda-voor-veilig-gezond-en-duurzaam-voedsel>

4) Zie voor toelichting op SMART ook hoofdstuk 5;

2. Werkwijze en opbouw rapport

Om thema's voor de maatschappelijk verantwoorde inkoop van catering vast te stellen heeft Oliithe een inventarisatie gemaakt van het voedsel- en landbouwbeleid van de Rijksoverheid, aangevuld met relevant milieubeleid, beleid op het gebied van internationale handel en beleid op het gebied van goed werkgeverschap. Deze inventarisatie is samengevat in de belangrijkste beleidsdoelen van de Rijksoverheid die op dit moment relevant zijn voor catering (hoofdstuk 6 en 7).

Vervolgens heeft Oliithe de beleidsdoelen vertaald naar thema's, subthema's en inhoudelijke doelen op basis waarvan de overheid een vernieuwd criteriadocument kan opstellen (hoofdstuk 8).

Daarnaast heeft Oliithe onderzocht welke aangrijpingspunten de overheid heeft om haar doelstellingen op cateringgebied te realiseren: ze kan eisen stellen op productniveau, assortimentsniveau en het niveau van de bedrijfsvoering van cateraars (hoofdstuk 9).

Oliithe heeft bovendien geïnventariseerd welke systemen het mogelijk maken om doelen te implementeren en er verantwoording over af te leggen (hoofdstuk 10). Er zijn veel verschillende mogelijkheden, allemaal met hun eigen voors en tegens.

Behalve beleidsmatige wenselijkheid is uitvoerbaarheid van het cateringbeleid van belang, zeker voor cateraars om de wensen van de overheid succesvol te kunnen implementeren, maar ook voor de overheid als het gaat om rechtmatig handelen. Daarover gaat hoofdstuk 11.

Bij wijze van *proof of the pudding* worden de thema's en subthema's in hoofdstuk 12 vertaald naar doelstellingen en gekoppeld aan een advies voor het systeem waarmee de doelstellingen geïmplementeerd en verantwoord kunnen worden. De bijgevoegde tabel geeft daarvan een overzicht.

In hoofdstuk 13 worden de activiteiten aangegeven die nodig zijn om het voorstel te vertalen in een nieuw criteriadocument *Maatschappelijk Verantwoord Inkopen Catering* van PIANOo. Het slothoofdstuk, 14, bevat enkele praktische aanbevelingen om catering met succes maatschappelijk verantwoord in te kopen. Mogelijk lijken deze aanbevelingen voor de beleidsdirecties minder relevant. Tegelijk zijn alle betrokkenen het erover eens dat deze aanbevelingen essentieel zijn voor het welslagen van het nieuwe inkoopbeleid. Om te beginnen wordt in het volgende hoofdstuk de achtergrond van het cateringbeleid geschetst. In hoofdstuk 4 wordt vervolgens beknopt stilgestaan bij de rol die overheden kunnen spelen als het gaat om inkopen. Dat is relevant omdat daar bij de overheid, marktpartijen en andere actoren soms verwarring over bestaat.

In bijlage 13 is een schema opgenomen die bovenstaande inzichtelijk maakt.

3. Achtergrond: lekker, gezond en duurzaam eten op de werkplek

De Rijksoverheid heeft zich ten doel gesteld haar medewerkers dicht bij hun werkplek lekker, gezond en duurzaam te kunnen laten eten en drinken. Dat draagt bij aan het werkplezier, de productiviteit en de gezondheid van ambtenaren. Daarbij gaat de Rijksoverheid ervan uit dat medewerkers een marktconforme vergoeding voor een gezonde maaltijd over hebben. De overheid streeft ernaar het grootste deel van de medewerkers gebruik te laten maken van de aangeboden voorzieningen. Elke werkgever kan zelf, indien gewenst, investeren in de kwaliteit, de duurzaamheid en de gezondheid van het aanbod. Meer achtergronden zijn opgenomen in bijlage 2.

De Nederlandse overheidsorganisaties hebben afgesproken per 1 januari 2015 maatschappelijk verantwoord in te kopen (MVI). Dat betekent dat overheidsinstanties niet alleen naar de prijs van producten kijken, maar ook naar de effecten ervan op het milieu: in hoeverre het assortiment duurzaam is geproduceerd, kan worden hergebruikt (circulair) en is gebaseerd op plantaardige grondstoffen (bio-based). Ook kijken de instanties naar de sociale effecten van de inkoop – zoals mensenrechten en eerlijke handel – en of die innovaties stimuleert.⁵

Op deze manier vervult de (Rijks)overheid een voorbeeldrol als het gaat om duurzaam, diervriendelijk, gezond en sociaal inkopen. Bovendien kan ze als zogeheten *launching customer* toeleverende bedrijven uitdagen duurzamer, gezonder en meer volgens het principe van *fairtrade* te produceren en te verkopen. In het geval van catering kan MVI eraan bijdragen de consumptiepatronen in Nederland te verduurzamen, gezonder en socialer te maken. Daarmee geeft de overheid uitvoering aan de *Voedselagenda voor veilig, gezond en duurzaam voedsel*,⁶ de reactie van het kabinet op het WRR-advies *Naar een voedselbeleid*.

5) PIANOo, 2016: <https://www.pianoo.nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-mvi-duurzaam-inkopen>

6) <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/10/30/kamerbrief-over-de-voedselagenda-voor-veilig-gezond-en-duurzaam-voedsel>

4. Aanleiding: verouderd criteriadocument MVI-catering

De Rijksoverheid geeft door middel van het document *Milieucriteria voor het maatschappelijk verantwoord inkopen van catering*, versie 26 januari 2016 ⁷, invulling aan maatschappelijk verantwoord inkoopbeleid.

De overheid zelf, marktpartijen ⁸ en maatschappelijke organisaties beschouwen het document echter als verouderd. De ministeries van Infrastructuur en Milieu (I&M), Economische Zaken (EZ), Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Buitenlandse Zaken (BuZa) hebben gezamenlijk vastgesteld dat het document daarom herziening behoeft met als doel de overheids catering meer maatschappelijk verantwoord te maken (meer in bijlage 3).

De basis voor de vernieuwing en de hogere ambitie is gelegd tijdens enkele inspiratiebijeenkomsten waaraan de betrokken ministeries, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, ngo's en wetenschappers deelnamen. Tijdens die bijeenkomsten werd onder andere geconstateerd dat de huidige systematiek:

- de grote milieuthema's (klimaatverandering, landgebruik, biodiversiteit) in het geheel niet dekt;
- maatschappelijke aspecten en gezondheid buiten beschouwing laat;
- niet alle (onderdelen van) thema's even veel aandacht geeft en teveel nadruk legt op keurmerken;
- onevenredig veel aandacht schenkt aan dierenwelzijn en fairtrade;
- een onduidelijk resultaat levert voor thema's waar wel veel aandacht voor is;
- cateraars of producenten die positieve of extra inspanningen en resultaten leveren op het gebied van dierenwelzijn, milieu, fairtrade of gezondheid onvoldoende beloont.

Europa

Op initiatief van de huidige voorzitter van de Europese Unie, Malta, wordt ook op Europees niveau gewerkt aan herziening van de criteria voor wat heet de sustainable public procurement van catering. De EU ziet graag wat Nederland als voorbeeld kan betekenen.

⁷ https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/documents/milieucriteria_catering-jan2016.pdf

⁸ Zie onder andere: <http://www.fnli.nl/wp-content/uploads/2016/01/FNLI-notitie-Duurzaam-Inkopen-voedselranken-januari-2016.pdf>

5. Meer eenduidige en doelgerichte rol overheid

Overheden kunnen veel doen om de samenleving te stimuleren te verduurzamen en maatschappelijk verantwoord te ondernemen. Tijdens de voorbereiding van dit advies kwam naar voren dat er op dat punt onduidelijkheid bestaat over de verschillende rollen van de overheid. Dat levert zowel verwarring op bij de overheid in haar rol als opdrachtgever als bij haar opdrachtnemers.

Het is van belang om onderscheid te maken tussen de overheid als politiek bestuurlijke actor enerzijds en de overheid als economische actor anderzijds.

In haar eerste rol kan de overheid als wetgever en beleidsmaker de samenleving stimuleren te verduurzamen. Op het gebied van voedsel ontplooit de overheid in die rol vele initiatieven: van het vaststellen van emissienormen voor varkensstallen en het geven (via het Voedingscentrum) van voorlichting over gezond en duurzaam voedsel tot het opstellen van convenanten voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO-convenanten).

In haar rol als economische actor is de overheid onderdeel van het economisch systeem. Ze produceert publieke en semipublieke diensten, investeert en koopt in.

Dit rapport richt zich op de rol van de overheid als economische actor: als inkoper van catering. Daarbij is het voor het domein van de catering – het domein van voedselproductie en -consumptie – van belang dat ze zo eenduidig mogelijk opereert in haar rol als politiek bestuurlijke actor en in die van economische actor. Coherente prikkels vanuit wetgeving, beleid en inkoop zullen maatschappelijk verantwoord ondernemen in de catering- en voedselsector versnellen en de geloofwaardigheid van de overheid versterken. Anders geformuleerd: beleid dat de overheid als wetgever of beleidsmaker aan bedrijven en burgers oplegt zou ze zelf in praktijk moeten brengen.

In het geval van het opstellen van criteria voor het maatschappelijk verantwoord inkopen van catering kan de overheid dat doen door uitgangspunten te hanteren die bijdragen aan heldere, ambitieuze doelen en marktpartijen tegelijk de ruimte geven daarop in te spelen. Het gaat om:

1. Responsief en gecoördineerd handelen: overheidshandelen moet meer dan nu het geval is reageren op maatschappelijke vragen. Dat betekent dat ze sneller inspeelt op maatschappelijke behoeften door goed te luisteren naar en samen te werken met maatschappelijke actoren;
2. Doelformuleringen: overheidshandelen moet niet gericht zijn op regelgeving over middelen en instrumenten maar op te bereiken uitkomsten en resultaten. De overheid zou zich moeten richten op het SMART ⁹ formuleren van doelen.

⁹ SMART: Specifiek - Is de doelstelling eenduidig?; Meetbaar - Onder welke (meetbare/observeerbare) voorwaarden of vorm is het doel bereikt?; Acceptabel - Is het doel acceptabel voor de doelgroep en/of het management?; Realistisch - Is het doel haalbaar?; Tijdsgebonden - Wanneer moet het doel bereikt zijn?

6. Beleidskader MVI Catering

De beleidscontext rondom voedselproductie en -consumptie is zeer breed en divers. Voedsel raakt aan bijna alle maatschappelijke aspecten, van duurzaamheid, dierenwelzijn, internationale handel en een rechtvaardig inkomen voor boeren tot de opgave om Nederlanders gezonder te laten eten. Op elk beleidsveld zijn actuele notities, kamerbrieven of beleidsontwikkelingen van toepassing. De volgende twee hoofdstukken bevatten een overzicht van de belangrijkste beleidsontwikkelingen, vertaald naar beleidsdoelen.

Beleidsdoelen

De wens van de overheid om de criteria voor MVI-catering te vernieuwen wordt mede gedreven door haar vaak ambitieuze beleid om onze voedselproductie en -consumptie te vernieuwen, ons eetpatroon gezonder te maken en de sociale omstandigheden te verbeteren waaronder ons voedsel wordt geproduceerd en geconsumeerd.

Het WRR-Rapport *Naar een voedselbeleid* heeft onder andere een belangrijke bijdrage geleverd aan dit ambitieuze beleid. In de kabinetsreactie *Voedselagenda voor veilig, gezond en duurzaam voedsel* op dit rapport beschrijft de Rijksoverheid hoe ze (een groot deel van) het beleid vorm wil geven.

Het overzicht hieronder is een samenvatting van de beleidsdoelen die het Kabinet noemt in zijn reactie op het WRR-rapport, maar ook in een aantal andere actuele beleidsnotities. Het zijn doelstellingen waar de Tweede Kamer mee heeft ingestemd. In bijlage 4 wordt de synthese van de doelen uitgewerkt. In de volgende hoofdstukken worden deze beleidsdoelen geoperationaliseerd naar thema's en doelen die bruikbaar zijn voor de aanbesteding van de catering.

Thema's op het gebied van maatschappelijk verantwoord inkopen

Op het gebied van maatschappelijk verantwoord inkopen onderscheidt de overheid zeven thema's: milieuvriendelijk inkopen (voorheen duurzaam inkopen), circulair inkopen, bio-based inkopen, MKB-gericht inkopen, innovatiegericht inkopen, *social return* en inkopen volgens internationale sociale voorwaarden.¹⁰

Deze thema's sluiten uitstekend aan op de beleidsthema's die de overheid stelt. Alleen de thema's MKB-gericht inkopen en innovatiegericht inkopen worden in dit rapport niet uitgewerkt. In algemene zin geldt dat de overheid innovatie kan stimuleren door ambitieuze eisen op de andere thema's te stellen. Bij het formuleren van de criteria is de toegankelijkheid voor het MKB wel in de overwegingen betrokken.

Hieronder worden de beleidsdoelen, uitgewerkt naar doelen op het gebied van maatschappelijk verantwoorde inkoop van catering.

10) PIANOo: <https://www.pianoo.nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-mvi-duurzaam-inkopen>

Klimaatverandering

In de zogeheten Energiebrief formuleert minister van Economische Zaken Henk Kamp als doel een drastische beperking van de CO₂-uitstoot naar bijna 0 in 2050. Het Rijksbrede Programma Bedrijfsvoering werkt naar dat doel toe en gaat uit van een klimaatneutrale Rijksbedrijfsvoering in 2030. Daaruit kan de volgende doelstelling voor catering geformuleerd worden:

- Voor catering geldt een CO₂-reductiedoel van 50 procent voor 5 jaar voor de contracten die vanaf 2017 worden afgesloten. Daarmee komt een klimaatneutrale bedrijfsvoering voor catering in 2030 in zicht.

Verlies van biodiversiteit en landgebruik

Er zijn twee doelstellingen te formuleren voor het tegengaan van verlies aan biodiversiteit. De eerste heeft betrekking op landgebruik en gaat ervan uit dat minder landgebruik bijdraagt aan grotere biodiversiteit omdat het bijvoorbeeld ontbossing tegengaat. De tweede breed gedragen, ook door de overheid onderschreven doelstelling is die van No-Net-Loss: in productieketens mag geen nettoverlies van biodiversiteit optreden. Deze doelstellingen leiden tot de volgende beleidsdoelen voor maatschappelijk verantwoord ingekochte catering:

- Het productaanbod in bedrijfsrestaurants veroorzaakt geen verlies van biodiversiteit volgens het No-Net-Loss-principe;
- Een vermindering van het landgebruik van het productaanbod door een verschuiving tussen categorieën te bewerkstelligen.

Verzuring en vermesting

Het Nederlandse beleid om de verzuring en de vermesting terug te dringen richt zich op emissieplafonds en op de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Dat beleid is in het besluit Huisvesting vertaald in emissie-eisen per plaats voor een landbouwhuisdier. Dat leidt tot het volgende beleidsdoel voor maatschappelijk verantwoord ingekochte catering.

- Het productaanbod in bedrijfsrestaurants dringt verzuring en vermesting terug, bijvoorbeeld door erop aan te sturen werknemers meer plantaardig voedsel te laten consumeren en door bovenwettelijke eisen voor emissies uit stallen te hanteren.

Vervuiling door gebruik gewasbeschermingsmiddelen

Het kabinet wil dat het water per 2032 niet meer is vervuild door gewasbeschermingsmiddelen (Kader-richtlijn Water). Dat betekent dat in 2023 nagenoeg geen overschrijdingen meer mogen plaatsvinden van respectievelijk de drinkwaternorm en de milieukwaliteitsnormen van oppervlaktewater. In 2018 moet het aantal overschrijdingen met 50% zijn afgenomen ten opzichte van 2013. Dat doel kan vertaald worden in de volgende beleidsdoelen voor maatschappelijk verantwoord ingekochte catering:

- Alle groenten en fruit uit kassen komen vanaf 1 januari 2018 uit kassen met een zuiveringsinstallatie met een zuiveringsrendement van 95 procent;
- Groenten en fruit van de volle grond (of op stellingen buiten) voldoen aan de eisen voor driftreductie en teeltvrije zones;
- Net als Albert Heijn en Jumbo faseert de overheid de schadelijkste gewasbeschermingsmiddelen uit.

Circulaire economie

In *Nederland Circulair in 2050*¹¹ heeft het Kabinet zijn ambities voor een circulaire economie in Nederland vastgelegd. Het gaat om het 'optimaal benutten van biomassa en voedsel door het sluiten van kringlopen, het reduceren van het gebruik en het vervangen van fossiele grondstoffen door duurzaam geproduceerde biomassa en het ontwikkelen en implementeren van nieuwe manieren van produceren en consumeren die leiden tot verbeteringen in de omgang met biomassa en voedsel'.

Deze strategische doelen zouden voor maatschappelijk verantwoorde inkoop van catering vertaald kunnen worden in de volgende doelstellingen:

- Tegengaan van voedselverspilling. Elk jaar wordt er 5 procent minder voedsel weggegooid;
- Minder bewerkt voedsel inkopen (minder afval) en meer vers voedsel uit het seizoen inkopen (minder opslag), dan wel lokaal geproduceerd voedsel (minder transport);
- Meer plantaardige eiwitten en minder dierlijke eiwitten inkopen (vermindert landgebruik);
- Reststromen optimaal gebruiken, bijvoorbeeld koffiedik, tomatenstengels, bietenpulp en oud brood;
- Waar mogelijk en verantwoord materiaal inzetten op basis van agrarische reststromen, bijvoorbeeld bio-based koffiebekers gemaakt van agrarische reststromen.

Diervriendelijke voedselproductie en -consumptie

De doelen van het Kabinet op het gebied van dierenwelzijn worden beschreven in de nota *Dierenwelzijn en diergezondheid* uit februari 2012.¹² Verdere verbetering van dierenwelzijn is daarbij het uitgangspunt. De prioriteit ligt bij het naleven en handhaven van het huidige wettelijke kader. Dat leidt tot het volgende – algemeen geformuleerde – beleidsdoel.

- Het stimuleren van het welzijn van landbouwhuisdieren.

Gezond eten

De beleidsdoelen voor gezond eten zijn geformuleerd in de Voedselagenda. Uitgangspunt is een betere productsamenstelling (minder zout, suiker, vet, calorieën) en het aantrekkelijk maken om aan de hand van de schijf van vijf van het Voedingscentrum voor gezond voedsel te kiezen.

Op basis hiervan zijn de volgende doelen voor maatschappelijk verantwoord ingekochte catering samen te vatten:

- Aangeboden producten voldoen aan/vallen onder het Akkoord Verbetering Productsamenstelling.¹³
- De catering per locatie (bedrijfsrestaurant en koffiecorners) voldoen aan het zogeheten niveau Zilver uit de richtlijn Gezonde Kantines. Dat betekent dat het restaurant meer groente, fruit en plantaardige eiwitten verkoopt. Een ruime meerderheid (60%) van de verkochte producten is de 'betere keuze' (gezond voedsel). Ook andere uitingen in de kantine verleiden de medewerker ertoe gezond voedsel te kiezen.

11) *Nederland Circulair in 2050*: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/09/14/bijlage-1-nederland-circulair-in-2050>

12) <file:///C:/Users/Beheerder/Downloads/nota-dierenwelzijn-en-diergezondheidv2.pdf>

13) www.akkoordverbeteringproductsamenstelling.nl

Social return en participatiewet

Het kabinet heeft als beleidsdoel dat iedereen zoveel mogelijk participeert in de samenleving en perspectief heeft op werk en inkomen. Daaruit vloeit het doel voort om mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt aan regulier werk te helpen (participatiewet). Voor maatschappelijk verantwoord ingekochte catering is dat doel vertaald in de volgende doelstelling:

- Gedurende de looptijd van een overeenkomst spant de opdrachtnemer zich in om 5 procent van de totaal ingezette uren (in euro's) van de overeenkomst op jaarbasis in te zetten voor kandidaten met een grote(re) afstand tot de arbeidsmarkt.¹⁴

Inkopen volgens internationale sociale voorwaarden

De *Beleidsbrief MVO loont*¹⁵ bevat de internationale visie van het Kabinet Rutte II voor wat betreft maatschappelijk verantwoord ondernemen. Vooralsnog vertaalt de Rijksoverheid deze ambities in het opstellen van IMVO-convenanten voor de meeste sectoren in Nederland. In de IMVO-convenanten staat *due diligence* centraal: het in kaart brengen en beheersen van risico's in de productieketens. Het Kabinet sluit aan bij de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Zie bijlagen 11 en 12.

De hierboven geschetste aanpak kan als volgt vertaald worden in doelen voor maatschappelijk verantwoord ingekochte-catering:

- Cateraars hanteren de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen zoals uitgewerkt in het IMVO-convenant van de voedingsmiddelenindustrie.

Beleidsontwikkelingen en beleidsinteracties

Behalve aan de beleidsdoelen, die in notities en rapporten zijn vastgelegd, werken ministeries ook aan de verdere ontwikkeling en implementatie van beleid op het gebied van voedsel, gezondheid en sociale omstandigheden. Vaak zijn daar actoren en bedrijven in de cateringsector bij betrokken, al dan niet via hun brancheverenigingen.

De interventies en interacties die de overheid daartoe onderneemt, maken bij deze actoren zowel positieve als negatieve energie los. Ze juichen de initiatieven van de overheid toe, maar vinden dat ze die niet consequent doorzet. Actoren die bijvoorbeeld actief betrokken zijn bij de discussie over het teveel aan logo's en keurmerken op voedsel, verwachten dat de overheid de uitkomsten van die discussie laat terugkeren in haar cateringinkoopbeleid. Dat kan vertaald worden naar de volgende doelstelling voor maatschappelijk verantwoord ingekochte catering:

- De uitkomsten van de 'keurmerkendiscussie', zoals vastgelegd in bijlage 10 (Topkeurmerken Milieuentraal), worden vertaald naar criteria voor maatschappelijk verantwoord inkopen.
- Ook voor vergelijkbare trajecten geldt dat deze worden vertaald naar criteria voor maatschappelijk verantwoord inkopen.

14) PIANOo: <https://www.pianoo.nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-mvi-duurzaam-inkopen>

15) <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnota-s/2013/06/28/beleidsbrief-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen-loont>

7. Voorstellen voor beleid vanuit de cateringsector

Niet alleen de overheid heeft de behoefte om de criteria voor MVI-catering aan te passen. Ook de cateraars en de toeleveranciers van cateraars (Veneca en FNLI) voelen sterk de behoefte om de criteria te vernieuwen. Daarbij speelt bij de cateraars de duidelijke wens om te gaan werken met doelstellingen in plaats van middelvoorschriften. Ook willen ze veel liever vanuit een samenwerkingsmodel met hun opdrachtgevers producten, assortiment en bedrijfsvoering verduurzamen. Tot slot zijn ze van mening dat de opdrachtgever meer gebruik kan maken van de professionaliteit en expertise van de cateraars zelf (meer informatie in bijlage 5).

De cateraars en hun toeleveranciers komen tot het volgende samenhangende pakket aan aanbevelingen, gericht op een integrale aanpak van verduurzaming:

- De cateraar hanteert een milieuzorgsysteem en/of een duurzaamheidsprogramma;
- De overheid stelt een set met MVI-criteria op gelijk een certificatieschema (zie bij wijze van voorbeeld het schema met samengestelde producten van de Stichting Milieukeur). Ook beschrijft ze thema's met mogelijke doelstellingen en punten. Net als in het Milieukeur-voorbeeld horen daar meetmethodes en beoordelingsrichtlijnen bij;
- Afhankelijk van de omvang van de opdracht en/of de omvang van de bedrijfscateraar kan de opdrachtgever de onderwerpen uit het schema met het aantal benodigde punten vaststellen;
- Bij het uitvragen van de opdracht geeft de opdrachtgever in het schema aan waaraan de cateraar dient te voldoen;
- Thema's zijn in de ogen van Veneca:
  - a. arbeid,
  - b. biodiversiteit,
  - c. dierenwelzijn,
  - d. gezondheid,
  - e. eerlijke handel,
  - f. emissies,
  - g. energie,
  - h. grondstoffen en reststromen,
  - i. transport,
  - j. water en bodem.
- Per thema wordt een minimum vastgelegd;
- Stel kritieke prestatie-indicatoren voor de thema's vast, zodat een opdrachtgever zich in de uitvraag herkent;
- In het schema worden eveneens gezamenlijke inspanningen tussen cateraar en opdrachtgever opgenomen.

De toeleveranciers van de cateraars, zoals Friesland Campina en Unilever, hebben de nadrukkelijke wens dat ze de eigen duurzaamheidsystemen graag terugzien in de MVI-criteria. Bovendien dringen vooral internationaal opererende bedrijven erop aan dat de criteria aansluiten bij internationale criteria, zoals die van TSC en het SAI-platform. Die criteria gaan uit van een procesaanpak en van continue verbetering. Ze werken met uitgebreide vragenlijsten voor bijvoorbeeld boeren. Ze stellen geen harde eisen of doelen en vragen ook niet om rapportage van de voortgang in milieutermen of milieuwinst.

8. Beleidsdoelen vertaald naar thema's, subthema's en MVI-doelen

Thema's

In dit hoofdstuk worden de beleidsthema's met de beleidsdoelen uit de vorige hoofdstukken vertaald in thema's en subthema's. Een uitgebreide beschrijving van de thema's en subthema's is te vinden in bijlage 6.

De thema's en criteria zijn getoetst bij de ambtelijke begeleidingsgroep die de totstandkoming van dit rapport begeleidt, stakeholders en deskundigen. Vaak zijn ze al vastgelegd in diverse duurzaamheidssystemen van bedrijven, in plannen van overkoepelende organisaties of documenten van (semi-)wetenschappers. Over de thema's als zodanig bestaat weinig tot geen discussie. Over de manier waarop ze in de praktijk voor verduurzaming kunnen zorgen en hoe dat kan worden geborgd bestaan echter verschillende visies.

De indeling in thema's die de Alliantie Verduurzaming Voedsel hanteert wordt vaak genoemd en door nagenoeg alle partijen in de catering erkend. Daarnaast kent expertisecentrum PIANOo thema's en subthema's. Deze komen grotendeels overeen met de indeling van de Alliantie. Ook het RIVM benoemt heeft in zijn rapport *Tools voor maatschappelijk verantwoord inkopen* de thema's helder. Het voegt aan vaak benoemde thema's nog twee extra thema's toe: circulair inkopen en bio-based inkopen. Zie voor een overzicht en een vergelijking het schema hieronder.

Thema's per organisatie

Alliantie Verduurzaming Voedsel	RIVM	VENECA & FNLI
Emissies naar de lucht	Klimaat & Energie Gezondheid & luchtkwaliteit	Emissies naar de lucht Gezondheid
Water en Bodem	Ecotoxiciteit & water- en bodemkwaliteit	Water en bodem
Biodiversiteit	Natuur & biodiversiteit	Biodiversiteit
Energie	Klimaat & Energie	Energie
Dierenwelzijn en -diergezondheid		Dierenwelzijn
Arbeid (duurzame inzetbaarheid)		Arbeid
Eerlijke handel		Eerlijke handel
Transport	Klimaat & Energie Gezondheid & luchtkwaliteit	Transport
Grondstoffen en reststromen	Gebruikte hernieuwbare grondstoffen (Potentiële) hernieuwbaarheid product Primair grondstofgebruik Hergebruikte grondstoffen; (Potentiële) herbruikbaarheid Circulaire keten & nieuwe businessmodellen	Grondstoffen en reststromen

Thema's, subthema's en doelstellingen

In het overzicht hieronder zijn de verschillende beleidsdoelstellingen – geredeneerd vanuit de prioriteiten in het overheidsbeleid (hoofdstuk 4) en de voorstellen vanuit de cateringsector (hoofdstuk 5) – verder uitgewerkt en vertaald in thema's, subthema's en doelstellingen. De uitwerking is uitgevoerd in overleg met de ambtelijke begeleidingscommissie van de ministeries van Buitenlandse Zaken, Economische Zaken, Infrastructuur en Milieu en Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

9. Aangrijpingspunten voor MVI-catering

Als de overheid goed wil kunnen sturen op maatschappelijk verantwoorde catering, dan is het van belang dat ze een duidelijk beeld heeft van de aangrijpingspunten voor sturing. Daarnaast is het belangrijk dat ze weet hoe ze het beste haar doelstellingen kan formuleren en welke ambitieniveaus ze kan hanteren.

Aangrijpingspunten

In het geval van catering zijn drie relevante aangrijpingspunten voor het implementeren van inkoopbeleid mogelijk (zie de toelichting in bijlage 7). De overheid kan in het kader van catering:

- prestatiedoelen stellen voor producten (en diensten), bijvoorbeeld het reductiedoel CO2-emissies per product;
- prestatiedoelen stellen voor het voedselassortiment per locatie of organisatie, bijvoorbeeld het reductiedoel CO2-emissies voor het hele assortiment per departement of aanbesteding;
- zogeheten responsdoelen stellen die de leverancier stimuleren zijn prestaties te verbeteren, zoals milieuzorg- en managementmaatregelen.

Typen doelen

De overheid kan ook keuzes maken in de manier waarop ze wil sturen (zie de toelichting in bijlage 7 en 8). Ook hier gelden globaal drie categorieën. De overheid kan werken met:

- doelvoorschriften (bijvoorbeeld doelen stellen om de consumptie van plantaardige eiwitten te vergroten; de cateraar bepaalt zelf hoe de doelen te halen);
- middelvoorschriften (bijvoorbeeld de scan voor gezonde kantines van het Voedingscentrum verplicht stellen);
- outcome-voorschriften, die gericht zijn op het vakmanschap van de cateraar (bijvoorbeeld doelen stellen aan de gezondheid en vitaliteit van de ambtenaren en de cateraar de ruimte geven daaraan bij te dragen, zoals bij de Belastingdienst).

Ambitieniveaus

Het categorieplan *Catering van de Rijksoverheid* beschrijft drie ambitieniveaus die van toepassing kunnen zijn op het vaststellen van de doelen voor MVI-catering. De niveaus zijn ontleend aan duurzame Grond-, weg- en waterbouw.¹⁶ Het gaat om:

- Bronzen niveau: voldoen aan de minimumeisen uit de set met criteria voor duurzaam inkopen;
- Zilveren niveau: een hoger ambitieniveau;
- Gouden niveau: het hoogste ambitieniveau van MVI.

16) <http://www.aanpakduurzaamgww.nl/pdf/Tekstblad%2005-Ambitiweb.pdf>

10. Mogelijke systemen voor sturing en afrekenbaarheid

Het huidige document met criteria voor maatschappelijk verantwoorde inkoop van catering stuurt voornamelijk op het productaanbod. 50 procent van de aangeboden producten moet duurzaam volgens bepaalde criteria zijn ingekocht. In de praktijk wordt deze eis op dit moment door cateraars ingevuld met keurmerken.

In het vorige hoofdstuk zijn verschillende aangrijpingspunten, typen doelen en ambitieniveaus benoemd die de overheid kan gebruiken om MVI-catering in de praktijk te brengen. Dat geeft haar de gelegenheid de vernieuwing van de criteria flexibel en slim in te zetten.

In bijlage 8 worden de belangrijkste instrumenten beschreven die ingezet kunnen worden om prestaties op thema's en doelen aan te tonen. Hier volgt een korte beschrijving van de belangrijkste instrumenten die geschikt zijn om doelen te implementeren en afrekenbaar te maken:

- Walmart en TSC: De Amerikaanse Supermarkt Walmart heeft op basis van de eerder genoemde TSC-aanpak een methode ontwikkeld die de MVI-prestaties van producten vertaalt in een puntensysteem;
- Prestatieladderaanpak: Een prestatieladderaanpak kenmerkt zich door de mogelijkheid om te werken met verschillende niveaus;
- Duurzaamheidswaaijer Natuur&Milieu: De duurzaamheidswaaijer voor 'goede boeren' van Natuur&Milieu is een voorbeeld van een prestatieladder;
- Barometer Duurzame Bloemist van Stichting Milieukeurmerk: Deze aanpak stuurt op verduurzaming van de bedrijfsvoering en verduurzaming van producten, de ingekochte groente en fruit. De methode werkt met drie niveaus: goud, brons en zilver;
- Gezonde Kantine Scan van het Voedingscentrum: Deze aanpak geeft handvatten voor een 'zilveren' of 'gouden' kantine. Een gouden kantine heeft een gezonder aanbod en een nóg gezondere uitstraling dan een zilveren kantine;
- CO2-prestatieladder en MVO-Circulair: Deze twee tools zeggen iets over de milieuprestaties van de leverancier en niet naar die van de producten, of in dit geval het assortiment dat de cateraar levert;
- Maatwerkaanpak vakmanschap cateraar: Gaat uit van de cateraar als vakman. In een gelijkwaardige overlegsituatie bespreekt de opdrachtgever zijn wensen en MVI-doelen met de cateraar. Die kunnen SMART geformuleerd zijn, maar ook kwalitatief. De cateraar met de offerte die het best bij de doelen en de wensen van de opdrachtgever past, wint de aanbesteding.

11. Uitvoerbaarheid, praktisch kader

Niet alleen moeten wensen en ambities op beleidsgebied expliciet geformuleerd en gekozen worden om ervoor te zorgen dat het beleid impact heeft, de voorgestelde maatregelen moeten ook uitvoerbaar zijn. Hieronder worden kort de randwoorden beschreven waaraan de maatregelen moeten voldoen om te kunnen worden uitgevoerd. Dit rapport beperkt zich tot de harde randvoorwaarden waarvan de overheid niet of moeilijk kan afwijken. Bijlage 9 bevat een toelichting.

Economische randvoorwaarde

De aanbesteding van de catering op overheidslocaties verschilt van de meeste reguliere aanbestedingen. In het geval van catering besteedt de overheid feitelijk het recht aan op verzorging van catering op een overheidslocatie. Niet de overheid, maar de ambtenaren in het gebouw betalen voor de catering. Dat betekent dat bij het opstellen van de MVI-criteria rekening moet worden gehouden met de prijselasticiteit van het aanbod. Eisen die tot te veel kostenverhoging en duurdere producten leiden zullen de verkoop op locaties doen verminderen.

EU Green Public Procurement (EU GPP)

De criteria van de Green Public Procurement zijn door de Europese Commissie ontwikkeld om het duurzaamheidsdenken gemakkelijker in openbare aanbestedingsdocumenten te integreren. De Commissie streeft ermee naar een goede balans tussen ecologische prestaties, kosten, beschikbaarheid op de markt en controlegemak.

Aanbestedingsregels

Het inkoopproces van het Rijk is onderhevig aan Europese en nationale aanbestedingsregels. Dat betekent dat de overheid de beginselen van gelijke behandeling, transparantie, non-discriminatie en proportionaliteit in acht moet nemen. Zo wordt het verbod op merk en fabricaat geformuleerd in artikel 2:76 van de Aanbestedingswet. Paragraaf 2 van dat artikel luidt:

'Een aanbestedende dienst verwijst in de technische specificaties niet naar een bepaald fabricaat, een bepaalde herkomst of een bijzondere werkwijze, een merk, keurmerk of certificaat betreffende duurzaamheid, milieu of dierenwelzijn, dan wel gebaseerd op sociale overwegingen, een octrooi of een type, een bepaalde oorsprong of een bepaalde productie, waardoor bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of uitgesloten, tenzij dit door het voorwerp van de overheidsopdracht gerechtvaardigd is.'¹⁷

¹⁷ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0032203/Deel2/Hoofdstuk23/Afdeling233/2331/Artikel276/>

De overheid moet voldoen aan het programma van eisen in *Criteria voor duurzaam inkopen van Catering* (Pianoo, 2011):

- De omschrijvingen van de eisen moeten juridisch correct zijn;
- De gevraagde duurzaamheidsinspanningen moeten bovenwettelijk zijn;
- De duurzaamheidsinspanningen moeten zijn vastgelegd in een openbaar protocol;
- De producten en het verduurzaamde productieproces moeten door een onafhankelijke derde instelling zijn gecontroleerd;
- De duurzame producten moeten in de keten als zodanig traceerbaar zijn en op de kanalisatie van de producten (tot aan de deur van de cateringlocatie) moet onafhankelijke controle plaatsvinden;
- De criteria moeten zodanig omschreven zijn dat voldoende potentieel product voorhanden is;
- De criteria moeten praktisch handig toepasbaar zijn voor de inkopers.

Wat de overheid niet kan doen

Belangrijk voor de uitvoering is ook om vast te stellen wat de overheid niet kan doen. Overheidsinstanties kunnen bij de aanbesteding geen merken, keurmerk of kenmerken voorschrijven (bijvoorbeeld alleen vlees met Milieukeur) of kiezen voor één verantwoordingsstelsel (bijvoorbeeld het TSC-systeem). De overheid kan ook geen systemen erkennen die gericht zijn op continue verbetering als de verbeteringen niet objectief en door onafhankelijke keuring kunnen worden vastgesteld.

De overheid kan wel aangeven welke systemen de opdrachtgevers sowieso mogen gebruiken om ze te kunnen afrekenen op de inhoudelijke doelen die ze stelt.

12. Advies: voorstellen voor inrichten thema's

Voor de Rijksoverheid is het de uitdaging een systematiek te ontwikkelen waarmee overheden de catering aantoonbaar maatschappelijk verantwoord kunnen inkopen, cateraars gestimuleerd worden een zo maatschappelijk verantwoord mogelijke cateringdienst te bieden en fabrikanten om steeds verantwoordere cateringproducten te leveren. Op grond van de voorgaande hoofdstukken zijn de volgende basisuitgangspunten voor een dergelijke systematiek af te leiden:

- 1) De systematiek gaat zo veel mogelijk uit van doelformuleringen in plaats van middelvoorschriften;
- 2) De overheid stelt – na brede consultatie – de doelen vast en geeft cateraars de ruimte om zelf te bepalen hoe ze die doelen halen. Dat stimuleert innovaties en de professionaliteit van cateraars;
- 3) De doelen leiden tot een meetbaar resultaat dat toekomstbestendig is. Doelen zijn derhalve SMART geformuleerd: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden;
- 4) De beleidsdoelen van de overheid als politiek bestuurlijke actor komen consequent terug in de criteria: zowel de doelen uit beleidsnotities (bijvoorbeeld de kabinetsreactie op het WRR -rapport Naar een voedselbeleid) als die uit de beleidspraktijk (bijvoorbeeld de keurmerkendiscussie). Dat maakt het overheidsbeleid consequent;
- 5) De doelen van de overheid als economische actor – concreet: de duurzaamheidsdoelen gesteld voor de Rijksbedrijfsvoering – komen consequent in de criteria terug. Ook dat maakt het overheidsbeleid consequent;
- 6) De Rijksoverheid kiest ervoor om te sturen op die thema's waar het grootste verschil gemaakt kan worden. Dat zorgt voor impact en duidelijkheid. Het RIVM stelt dat met een verschuiving in het assortiment van dierlijke producten naar plantaardige eiwitproducten en meer groente en fruit de meeste duurzaamheids- en gezondheidswinst behaald kan worden ¹⁸;
- 7) Alle relevante thema's worden op basisniveau integraal benaderd. In de uitvoering worden accenten gelegd op maximaal een of twee thema's per twee jaar;
- 8) De impact van de systematiek neemt toe als ze eenvoudig en werkbaar is voor zowel inkopers als leveranciers;
- 9) De systematiek sluit aan op het inkoopbeleid van de Europees Unie.
- 10) De criteria zijn juridisch houdbaar;
- 11) De systematiek stimuleert verdere verduurzaming en innovaties in de keten.

18) RIVM-Rapport Wat ligt er op ons bord?

<http://www.rivm.nl/dsresource?objectid=7de89598-78f1-4f4d-bab4-e7089d3bc1fd&type=pdf&disposition=inline>

Toepassing van de uitgangspunten

De bovenstaande uitgangspunten, toegepast op voor de overheid relevante thema's en mogelijke systemen voor afrekenbaarheid, leiden tot de onderstaande prioritering voor het nieuw op te stellen criteriadocument:

- 1) **Echte impact door:**
  - a) reductie van CO2 (en landgebruik) op assortimentsniveau;
  - b) het assortiment gezonder te maken door de consumptie van groente, fruit en plantaardige eiwitten te stimuleren en consumptie van vlees, zuivel en ongezonde producten te verminderen.
- 2) **Basis op orde door:**
  - a) als basis voor de maatschappelijk verantwoorde inkoop van catering minimumeisen te stellen op productniveau voor 100% van alle producten en daarbij aan te sluiten op eisen die ook voor supermarkten gangbaar zijn. Dat kan geborgd worden met de topkeurmerken en de verifieerbare bedrijfskeurmerken volgens de Milieu Centraal. In bijlage 10 is de huidige lijst opgenomen;
  - b) het ministerie van BuZa voor het thema fairtrade jaarlijks voor één (of twee) product-categorieën een gezamenlijke due diligence te laten organiseren
- 3) **Waar relevant managementmaatregelen nemen:**
  - a) voor de thema's in de categorie bedrijfsvoering zoveel mogelijk werken met SMART-geformuleerde verbeterplannen, opgesteld door de cateraars.

Doelstellingen voor de catering per thema

Uitgaande van de bovenstaande uitgangspunten en de in hoofdstuk 4 beschreven beleidsdoelen die in hoofdstuk 6 vertaald zijn naar thema's, subthema's en doelen per thema, zijn in de bijgevoegde tabel de thema's, sub-thema's en doelen vastgesteld.

	Doel - beleidsdoel	Thema- algemeen	Vervolgactie	Vervolgactie
Prio's	Gezonde keuze, meer groente, fruit, plantaardige eiwitten	Gezondheid assortiment	Keuze in aanpak. Aanpak vertalen naar criteria voor assortiment.	Sowieso toegestane verantwoordingsmethoden vaststellen.
	Klimaatneutrale Rijksbedrijfsvoering in 2030	Broeikasgasuitstoot hele keten	Reductiepercentage vaststellen. Verschillende berekenmethoden valideren.	Sowieso toegestane verantwoordingsmethoden vaststellen.
Basis Assortiment & Product	Biodiversiteit: No-Net-Loss	Landgebruik	Reductiepercentage koppelen aan broeikasgasuitstoot. Koppelen aan berekenmethoden broeikasgasreductie.	Sowieso toegestane verantwoordingsmethoden vaststellen.
	Biodiversiteit: No-Net-Loss	Biodiversiteit AGF	Doelen vertalen naar objectiveerbare criteria voor criteriadocument.	Sowieso toegestane verantwoordingsmethoden vaststellen.
	Biodiversiteit: No-Net-Loss	Biodiversiteit graanproducten	Vaststellen of doelen vertaald kunnen worden naar criteria.	Sowieso toegestane verantwoordingsmethoden vaststellen.
	Biodiversiteit: No-Net-Loss	Mariene ecosystemen (vis en zeegroente)	Doelen vertalen naar objectiveerbare criteria voor criteriadocument.	Sowieso toegestane verantwoordingsmethoden vaststellen.
	Verminderen verzuring en vermesting	Emissies naar lucht, water, bodem	Doelen vertalen naar objectiveerbare criteria voor criteriadocument.	Sowieso toegestane verantwoordingsmethoden vaststellen.
	Geen overschrijdingen in drink- en oppervlaktewater in 2023	Gewasbeschermingsmiddelen	Doelen vertalen naar objectiveerbare criteria voor criteriadocument.	Sowieso toegestane verantwoordingsmethoden vaststellen.
	Klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030	Energiegebruik	Zie broeikasgasuitstoot	
	Verbeteren dierenwelzijn	Dierenwelzijn en diergezondheid	Doelen vertalen naar objectiveerbare criteria voor criteriadocument.	Sowieso toegestane verantwoordingsmethoden vaststellen.
	OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen	Eerlijke handel	Doelen vertalen naar objectiveerbare criteria voor criteriadocument. Vaststellen ladder aanpak.	Sowieso toegestane verantwoordingsmethoden vaststellen.
	Bedrijfsvoering	Regulier werk voor mensen met afstand tot arbeidsmarkt	Arbeid (duurzame inzetbaarheid)	Vaststellen in criteriadocument. Huidige praktijk.
Optimaal benutten biomassa, reduceren voedselverspilling		Grondstoffen en reststromen	Kennisdocument voor opstellen.	
Verantwoord materiaal inzetten				
Gezonder en duurzamer eten		Maatschappelijke betrokkenheid	Vaststellen in criteriadocument. Huidige praktijk.	
Gezonder en duurzamer eten		Communicatieplan	Vaststellen in criteriadocument. Huidige praktijk.	
Gezonder en duurzamer eten		Opleidingen	Vaststellen in criteriadocument. Huidige praktijk.	
Klimaatneutrale bedrijfsvoering		Milieubelasting bedrijfsvoering	Vaststellen in criteriadocument. Huidige praktijk.	

13. Vervolgstappen voor opstellen criteriadocument

Nu de meeste thema's, subthema's en doelstellingen per thema zijn beschreven en bovendien is aangegeven op welk niveau (assortiment, product of bedrijfsvoering) de doelen het beste kunnen aangrijpen, worden hieronder de vervolgstappen geschetst om te komen tot een volwaardig criteriadocument (zie bijlage 14 voor schema).

Gezondheid

Voor het vaststellen van de thema's, subthema's en doelen op het gebied van gezondheid vindt overleg plaats tussen VWS, het Voedingscentrum en de cateraars. In dat overleg zoeken de deelnemers een goede verbinding tussen de twee manieren waarop thema's en doelen vastgesteld kunnen worden. Aan de ene kant gaat het om het stimuleren van de gezondste en duurzaamste keus, aan de andere om het opnemen van doelstellingen in de criteria zodanig dat cateraars zelf kunnen invullen hoe ze de doelen gaan halen. De doelen zelf staan niet ter discussie. Het gaat ten eerste om een verschuiving in het assortiment van dierlijke producten naar meer groente en fruit en meer plantaardige eiwitproducten. Ten tweede is het terugdringen van zout, suiker, vet en koolhydraten in het assortiment van belang.

Internationale handel

Voor de internationale handel is een stappenplan met drie verschillende niveaus ontwikkeld. Het plan is opgenomen in bijlage 15. De ambtelijke begeleidingsgroep gaat – na consultatie – beoordelen of het plan voldoende ambitieus is en of het voldoende past bij de beleidsdoelstellingen. Het plan gaat uit van minimumeisen als basiscriteria en het zetten van verbeterstappen door due diligence voor de meest risicovolle categorieën.

Consultatie

Volgens de formele procedure voor de herziening van inkoopcriteria dient een brede maatschappelijke consultatie georganiseerd te worden. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij het ministerie van BZK. Deze verantwoordelijkheid is uitbesteed aan het Expertisecentrum Inkoop van Rijkswaterstaat. De consultatie is voorzien in mei (in bijlage 14 is het formele proces opgenomen).

Vaststellen thema's, sub-thema's en doelen

Na de consultatie en het verwerken van de input stelt de ambtelijke begeleidingsgroep van de ministeries van I&M, VWS, BuZa en EZ de nieuwe thema's, sub-thema's en doelen per thema definitief vast. Die worden bekrachtigd door de betrokken beleidsdirecteuren van de ministeries.

Vertalen van thema's en doelen naar criteria voor het PIANOo criteriadocument

Leidend voor de aanbesteding van de catering is het criteriadocument *Maatschappelijk Verantwoord Inkopen Catering* van PIANOo. De overheid zal de vastgestelde doelen per thema en de wijze van verantwoorden moeten vertalen naar objectiveerbare criteria. Hieronder is per thema aangegeven wat ervoor nodig is om het nieuwe criteriadocument op te stellen. Algemeen geldt dat de doelen geformuleerd per thema vertaald moeten worden naar objectiveerbare criteria. Ook moet per thema aangegeven worden welke verantwoordingsmechanismen cateraars kunnen gebruiken om aan te tonen dat ze aan de doelen voldoen.

14. Aanbevelingen voor succesvolle implementatie

De catering van overheidsinstanties met succes maatschappelijk verantwoord maken kan pas beginnen als de criteria in een criteriadocument op de website van PIANOo zijn verschenen. Inkopers, contractmanagers en cateraars gaan de criteria in de praktijk toepassen. Tijdens het onderzoek dat voor dit rapport werd uitgevoerd kwam duidelijk naar voren dat de overheid vaak te weinig aandacht heeft voor de uitvoering. Daarom volgen hieronder een aantal praktische aanbevelingen die de uitvoerbaarheid van MVI-catering ten goede komen, uiteraard mits ze worden doorgevoerd.

Investeer in de uitvoering

In zijn rapport *Naar een voedselbeleid* laat de WRR zien dat het niet eenvoudig is om de voedselproductie en -consumptie te verduurzamen en gezonder te maken. Tegelijk hebben samenleving, bedrijfsleven en overheid flinke ambities om ons voedsel gezonder en duurzamer te maken. Het verdient dan ook aanbeveling om als overheid extra te investeren in de uitvoering van de aanbesteding van catering. Nu is er slechts 1 fte beschikbaar om die uitvoering te begeleiden. Dat komt de kwaliteit van de uitvoering en de controle van de uitvoering niet ten goede. De overheid moet structureel extra capaciteit beschikbaar stellen om de dialoog met de cateraars te voeren en daar met inhoudelijke kennis op voedselgebied richting aan te geven.

Nationale Milieudatabase Voedsel

Voer een Nationale Milieudatabase in voor de milieu- en duurzaamheidskengetallen voor voedsel, zoals die ook wordt bijgehouden voor gebouwen en grond-, water- en wegen-werken. Dat maakt het makkelijk-er om de milieu-impact van producten en het assortiment te bepalen. Bovendien kunnen daarmee ook discussies over de juist inputcijfers voor LCA's worden beslecht. Het RIVM zou een dergelijke database kunnen beheren. Producenten kunnen hun (duurzame) product aanmelden, voorzien van een cijfermatige onderbouwing. Het RIVM stelt vast of die onderbouwing robuust genoeg is en of het product in de data-base kan worden opgenomen. De cijfers uit de database moeten zo worden beheerd dat ze gemakkelijk te koppelen zijn aan de inkoopssystemen van cateraars. Het verdient aanbeveling te onderzoeken of er ook gezondheidscijfers en gezondheidskenmerken aan de database toegevoegd kunnen worden.

Barometer MVI-catering

Het verdient aanbeveling de Stichting Milieukeur te vragen een 'barometer MVI-Catering' te ontwikkelen aan de hand van de in dit document vastgestelde thema's, sub-thema's, MVI-doelen en criteria en bijvoorbeeld het zilveren niveau van deze barometer door de overheid te laten erkennen als een manier om te voldoen aan de MVI-eisen voor catering. Overheden kunnen de -barometer niet verplicht voorschrijven, maar wel erkennen als instrument om aan de gestelde MVI-eisen te voldoen. Juist kleine cateraars kunnen zo bewijzen dat ze aan de MVI-eisen voldoen.

Erken de topkeurmerken van Milieukeur

Het verdient aanbeveling om te verkennen of het mogelijk is de topkeurmerken (zowel de bedrijfskeur-merken als de onafhankelijke keurmerken) wettelijk te erkennen, en wel op zo'n manier dat de overheid het gebruik ervan kan voorschrijven methode om te voldoen aan de MVI-eisen. Het verdient ook aan-beveling dit te onderzoeken voor de systemen van TSC en het SAI-platform en die van bijvoorbeeld Fries-land Campina en Unilever. Dat schept helderheid over de keurmerken die cateraars kunnen gebruiken.

Helderheid over milieu-impact verpakkingsmaterialen

Gebruik een tool om de milieu-impact van bio-based verpakkingsmaterialen te bepalen, want daarover bestaat soms onduidelijkheid. Voor de productie van bio-based koffiebekers is soms even veel aardolie in de vorm van energie nodig als voor de productie van een plastic koffiebeker.

